

STUDIA IURIDICA MONTENEGRINA

ČASOPIS STUDIA IURIDICA MONTENEGRINA

Glavni i odgovorni urednik prof. dr Zoran Stojanović
(*Editor-in-Chief*)

Redakcija prof. dr Zoran Stojanović (Podgorica)
(*Editorial Board*) prof. dr Olivera Vučić (Beograd)
prof. dr Vilim Bouček (Zagreb)
prof. dr Slobodan Panov (Beograd)
prof. dr Marko Petrak (Zagreb)
prof. dr Davorin Lapaš (Zagreb)
prof. dr Marija Karanikić Mirić (Beograd)

Izdavački savjet akademik Dragan K. Vukčević, predsjednik
(*Editorial Council*) akademik Đorđije Borozan
akademik Viljem V. Smirnov
prof. dr em. Mihajlo Dika
prof. dr Budimir P. Košutić
prof. dr Miodrag Orlić

Sekretar mr Andrej Bracanović
(*Secretary of Editorial Board*)

Priprema za štampu Bojan R. Popović
Prepress Medeon, Podgorica

Izdavač FPN UDG
Publisher Ul. Oktoih br. 1
Podgorica
e-mail: sim@udg.edu.me
web: <http://studiaiuridica.me/>

Časopis izlazi dva puta godišnje

SADRŽAJ

ČLANCI:

RODOLJUB ETINSKI

Slučaj Renckhoff i preoblikovanje neprofitnog korišćenja interneta . . . /7/

SLOBODAN I. PANOV

Porodični zakoni Crne Gore i Srbije: skica komparativne analize . . . /31/

MARKO PETRAK

Kodificiranost građanskog prava u Jugoistočnoj Europi —
pouke za Crnu Goru . . . . . /51/

JELENA ĐURIŠIĆ

Krivično djelo proganjanje u krivičnom zakonodavstvu Crne Gore . . /89/

BOJAN BOŽOVIĆ

Međunarodna nadležnost za online potrošačke ugovore
u Evropskom međunarodnom privatnom pravu . . . . . /103/

PRIKAZI:

ANDREJ BRACANOVIĆ

Bart Wauters and Marco de Benito,
The History of Law in Europe: An Introduction . . . . . /117/

IZ PRAVNE ISTORIJE

Slučaj izricanja smrtne kazne strijeljanjem iz 1853. godine . . . . . /123/

IN MEMORIAM

Akademik Slobodan Perović (1932–2019) (Akademik Zoran Rašović). . /131/

Akademik Slobodan Perović 1932–2019

Osnivač Kopaoničke škole prirodnog prava akademik Slobodan Perović zatvorio je mirno svoje oči dana 17. februara 2019. godine. Moj profesor i prijatelj. Veliki čovjek i naučnik, koji je domašio najviše ljudske, pravničke i filozofske vrijednosti. Osnivač prestižne Kopaoničke škole prirodnog prava i Budvanskih pravničkih dana. Čuveni profesor brojnih generacija pravnika. Uvijek sa izuzetnim osjećajem jezika, stila, pravde, kojom se dostižu lovcen-ski vrhovi dostojanstva kao apsolutne svrhe ljudskosti.

Divio se uvijek, iskreno i srdačno slavi i sreći svojih prijatelja i mladih saradnika, bio je nesebični darivalac znanja i dobročinstva, pospješivao je ambicije drugih, bila je ličnost koja je do kraja znala da osjeti i odmjeri u jednoj naročitoj čednosti. Njegove riječi su bile posebna misija — besjede koje su imale najširi odjek, pjesničku žicu, kulturnog duha i naslućene estetike. To su bile ne samo pravničke besjede, nego besjede savjesti, osobeni dokumenti i zavjeti, moralne dužnosti brojnih hranilaca njegovog amaneta.

Pravda i pravedno pravo je bilo odista njegovim idealom cijelog života. Vjerovao je u moć prirodnog zakona, ali i u zakon ljudskog srca.

Izdanak crnogorskih Banjana, tamo gdje udar nađe iskru u kamenu. Oči su mu to čitavog života zborile. A oči zборе, to što im veli srce. Znameniti sukcesor Valtazara Bogišića, Živojina Perića, Mihaila Konstatinovića.

Bio je čovjek koga smo mnogo voljeli i izgubili. Ovaj izgub se ne namiruje.

Akademik Slobodan Perović je rođen 10. septembra 1932 u Prokuplju. Bio je redovni profesor Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu. Bio je i dugogodišnji šef katedre za građansko pravo i dugogodišnji predsjednik postdiplomskih studija. Veliki broj doktorskih i magistarskih disertacija rađeni su pod njegovim mentorstvom. Bio je dugogodišnji član i predsjednik brojnih Univerzitetskih tijela i profesor po pozivu na brojnim pravnim fakultetima izvan Srbije. Predavao je na Pravnom fakultetu Univerzita Crne Gore i na Pravnom fakultetu Univerziteta Donja Gorica, gdje je bio i rukovodilac doktorskih studija.

Osnovnu školu je učio u Kragujevcu, a gimnaziju u Beogradu. Diplomirao na Pravnom fakultetu u Beogradu (1956), na istom fakultetu doktorirao (1963) na kome je biran u sva univerzitetska zvanja: asistent, docent, vanredni profesor, redovni profesor. Matični predmet

mu je obligaciono pravo. Dugogodišnji šef Katedre za građansko pravo i dugogodišnji predsjednik postdiplomskih studija. Predsjednik Suda Srbije i Crne Gore bio je od osnivanja Suda (2004) do prestanka Državne zajednice Srbija i Crna Gora (2006). Predsjednik Naučnog društva Srbije. Predsjednik Saveza Udruženja pravnika Srbije i Republike Srpske (ranije predsjednik Udruženja pravnika Jugoslavije). Osnivač Kopaoničke škole prirodnog prava — *Universitas iuris naturalis Copaonici* (od 2005. godine pod pokroviteljstvom UNESCO). Predsjednik Komisije za izradu Građanskog zakonika Republike Srbije. Dugogodišnji član Pravnog savjeta Jugoslavije. Predsjednik Izabranog suda (Arbitraže) Privredne komore Srbije i dugogodišnji arbitar međunarodnih arbitraža, institucionalnih i ad hoc, u oblasti međunarodnih trgovinskih odnosa. Profesor po pozivu na brojnim pravnim fakultetima u regionu. Predsjednik Komisije za polaganje pravosudnog ispita Ministarstva pravde Srbije. Glavni urednik časopisa „Pravni život“, časopisa „*Scientific Review*“, član više uređivačkih odbora pojedinih časopisa. Glavni redaktor Komentara Zakona o obligacionim odnosima (1995, dva toma), glavni redaktor Enciklopedije imovinskog prava (1978, tri toma). Nikada nije bio član nijedne političke partije.

Autor je više knjiga, udžbenika i monografija, naučnih studija i velikog broja radova publikovanih u domaćim i inostranim izdanjima u oblasti građanskog prava, komparativnog prava i filozofije prava. Mnoga od ovih djela objavljena su na francuskom, njemačkom i engleskom jeziku, a pojedina takođe i na špankom, ruskom, poljskom, mađarskom i kineskom jeziku. Ukupnim naučnim djelom u ovim oblastima uticao je na razvoj pravne teorije i prakse i po tom osnovu stekao naučni autoritet i ugled u zemlji i inostranstvu.

U oblasti građanskog prava, posebno obligacionog, autor je sistemskih djela, monografskih rasprava i brojnih studija. Glavna djela iz ove oblasti su: *Obligaciono pravo*, Beograd, 1990 (800 strana, sedam izdanja, rezime 50 strana na francuskom i 50 strana na engleskom jeziku, prikazana u eminentnim francuskim časopisima); *Formalni ugovori u građanskom pravu*, Beograd, 1964 (150 strana, rezime na francuskom jeziku); *Opšta teorija ugovora*, Beograd, 1968 (300 strana); *Raskid ugovora zbog promjenjenih okolnosti i načelo pravne sigurnosti*, Naučni pregled, Beograd, 1974 (rezime na francuskom, engleskom i ruskom jeziku); *Zabranjeni ugovori u građanskom pravu*, Beograd, 1975, (260 strana, rezime na francuskom jeziku); *Punovažnost ugovora u spoljnoj trgovini*, Beograd, 1977 (strana 78); *Les principes et les règles générales de la nouvelle loi Yougoslave sur les Obligations en matière de contrats*, Revue Internationale de droit comparé, 1979, br. 4; *A jugoszláv kötelmi jog kodifikációjának általános jellegzetességeiről*, Jogtudományi közlöny, Tudományos folyóirat mellékletekkel, Budapest 1981, 9 szám; *Die Kodifikation des Obligationenrechts in Jugoslawien*, Archiv für die civilistische Praxis, Tübingen, 1982, Heft 4; *Le rôle des normes non juridiques dans le droit*, XI Congrès internationale de droit comparé, rapports nationaux Yougoslaves, 1982;

L'influence de l'ordre public sur la validité des contrats, Université de Paris I, Panthéon-Sorbonne et Université de Belgrade, Paris, 1982 (publikovano i u časopisu Yugoslav law, 1982, br. 2); *Retroaktivnost zakona i drugih opštih akata*, teorija sukoba zakona u vremenu, Beograd, 1987 (320 strana); *Ugovor kao akt moralne i pravne civilizacije*, Beograd, 1993 (140 strana); *Pravne vrednote in podjetništvo*, Podjetje in delo, Dnevi slovenskih pravnika, Portorož 2001; *Ugovorno pravo u bivšoj Jugoslaviji*, Deutsche stiftung für Internationale Rechtliche Zusammenarbeit E. V, Dubrovnik 2002; *Načelo ekvivalentnosti i dvostrani ugovori*, Savez Udruženja pravnika Srbije i Crne Gore, Budva, 2004; *Sloboda uređenja obveznih odnosa i javni poredak*, Pravni fakultet sveučilišta u Zagrebu, Liber amicorum Jakša Barbić, Zagreb, 2005; *Izvršenje ugovornih obaveza i odgovornost za neizvršenje*, Arhiv za pravne i društvene nauke br. 1–2, Beograd, 2008; *Predgovor Zakon o obligacionim odnosima*, Beograd, 2010 (devetnaest izdanja, u skraćenoj verziji objavljen kao produbljena teorijska studija na poljskom jeziku (Wstep) u izdanju Poljske akademije nauka).

U oblasti filozofije prava, glavna djela su: *Kriza pravnog sistema*, studija saopštena u JAZ-u u Zagrebu 1987, kao i na Pravnom fakultetu u Ljubljani 1987, Zbornik radova „Krizna pravnog sistema“ Univerzitet u Beogradu, 1990; *Pravno filozofske rasprave*, Beograd, 1995 (540 strana); *Prirodno pravo i sud*, Beograd, 1996 (130 strana, 1997 godine objavljeno i na francuskom jeziku *Le droit naturel et le juge*); *Kultura zakonitosti i prirodno pravo*, Beograd, 1997 (120 strana); *Sudijska nezavisnost — prologomena*, Beograd, 1998 (130 strana, objavljeno i na francuskom jeziku *L'indépendance du juge*, kao i na engleskom jeziku *Independence of Judiciary*); *Ljudska prava i sudijska nezavisnost*, Beograd 1998 (210 strana); *Moć prirodnog prava*, Beograd, 1998 (105 strana); *Kultura prirodnog prava*, Beograd, 2000 (64 strane); *Neprolaznost Heksagona prirodnog prava*, Beograd, 2001 (130 strana); *Deklaracija Kopaoničke škole prirodnog prava*, Beograd, 2002 (Deklaracija predstavlja sintezu autorovih radova u opusu Kopaoničke škole prirodnog prava. Objavljena je na šest velikih jezika: engleskom, francuskom, njemačkom, španskom, ruskom i kineskom jeziku); *Kulturni identitet i prirodno pravo*, Beograd, 2004 (130 strana); *Prirodno pravo i univerzalne vrednosti*, Beograd, 2005 (116 strana); *Prirodno pravo u filozofskom i normativnom spisu*, Beograd, 2006 (116 strana); *Budućnost prirodnog prava*, Beograd, 2006 (110 strana); *Sloboda i prirodno pravo*, Beograd, 2007 (136 strana); *Prirodno pravo i miroljubive integracije*, Beograd, 2008 (110 strana); *Vremenske dimenzije pozitivnog i prirodnog prava*, Beograd, 2009 (505 strana); *Prostorne dimenzije pozitivnog i prirodnog prava*, Beograd, 2010 (130 strana); *Besede sa Kopaonika*, Beograd, 2011 (trinaest izdanja, 907 strana).

Profesor Perović je bio član Slovenačke akademije znanosti in umetnosti od 1987 godine, član Crnogorske akademije nauka i umjetnosti (2000), član Akademije nauka i umjetnosti Republike Srpske (2004) i član Makednoske akademije nauka i umetnosti (2009). Član je

Međunarodne akademije za komparativno pravo (International Academy of Comparative Law) u Parizu (2006). Član je Association Henri Capitant des Amis de la Culture Juridique Française, kao i drugih domaćih i međunarodnih naučnih i stručnih foruma.

Nosilac je brojnih povelja i priznanja dodijeljenih od strane pravničkih asocijacija i akademija prava.

U pametniku blagodarnosti naše, kojim nas je za vazda zadužio akademik Slobodan Perović, neka na ovom mjestu budu izrečeni i ovi sjajni primjeri dobrotvorstva njegovog. Dijelim osjećanja duboke zahvalnosti milih gora naših, iz osnova malenih prostorom, ali jakih veličinom svojih žrtava, prema zaslugama dičnog sina njenih akademika Slobodana Perovića, prvaka među prvacima pravničke struke sa ovih prostora, čovjeku koji nas je stalno zadivljivao svojom dubokom umnošću. Plemenite rečitosti, i to koliko visoke. Uvjerena koja su dolazila i od srca i od duha i koja je nesebično prenosio na druge. Francuzi bi primijetili: niko nije imao ljepša usta nego on. U njegovom stilu imalo je opšteg, svačijeg i vječnog.

Prilika je da izrazim tugu njegovu i naše Crne Gore, njegovih Banjana, Podgorice, Budve, u kojoj je organizovao prepoznatljive pravničke dane. I da izrazim zahvalnost njegovih kolega iz Crnogorske akademije nauka i umjetnosti, Pravnog fakulteta Univerziteta Crne Gore, Pravnog fakulteta Univerzita Donja Gorica, Udruženja pravnika Crne Gore, brojnih polaznika prestižne Kopaoničke škole prirodnog prava iz Crne Gore, brojnih generacija studenata i uopšte vaskolikog pravništva Crne Gore za nezaboravna predavanja, za prenošenja znanja, za neprevaziđene knjige, za veledušnu potporu u savjetu, pravnim stavovima, umnosti.

Veliki profesor na čija se predavanja hrlilo. Svaka njegova rečenica pokretala je zavjesu sa nekog novog vidika. I to uvijek sa toplinom, povjerenjem, čistotom, iskreno i postojano, čovjekoljubivo, razumno i pravedno. Koliko je puta izgovorio i napisao riječ pravda i koliko se za nju borio. Više od tri decenije na Kopaoničkoj školi prirodnog prava pravdu je ulagao u temelje državne, u svakoga od nas, za građanina, na korist zemalja i naroda. Rijetko je neko kao on na ovim našim prostorima osvjetljavao pravdu kao nepomičnog stožera istine i sprečavanja svačije samovolje. I to one pravde kojom se dostižu Lovćenski vrhovi dostojanstva kao apsolutne svrhe ljudskosti.

Akademik Slobodan Perović je našem svekolikom pravništvu podario gromadna djela koja ostaju pohranjena u božanskom ljetopisu i beskonačnoj vječnosti, djela neprevaziđena u svojoj čistoti, izdašnosti i brilijantnosti. Besjede sa Kopaonika svjedoče o stilu suptilnom i lakom, što je toliko ličilo njegovoj otmenoj pojavi. Iz tih besjeda najbolje se vidjela sposobnost za tančinu, za viši uzlet, za finiju rečitost, za dublje unutrašnje doživljaje. Uzor ili ideja vodilja svugdje i na svakom mjestu bila mu je naučna i filozofska istina: „Priroda je mjera svih stvari. Pravedno pravo je mjera svih prava“. I naravno, uzvišena iskonska izreka: „Pošteno živjeti, drugoga ne povrijediti, svakome dati što mu pripada“.

Uspomenu na akademika Slobodana Perovića paziće i sveto čuvati pravnički i drugi naraštaji. Ostvarila se njegova velika misija u životu, ostavio je moralni dokument svoga rada. Sa Kopaoničkom školom prirodnog prava i sa svim što je u životu stvorio iznikla je gromadna građevina, koja gospodari jednom velikom epohom pravnčkog života i filozofskog duha.

Slava akademiku Slobodanu Peroviću. Vječan mu spomen među nama a mir i spokoj njegovoj velikoj duši.

Akademik Zoran P. Rašović

